

Sygn. akt III Ca 801/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 września 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia:	SO Tomasz Tatarczyk (spr.)
Sędziowie:	SO Krystyna Hadryś SO Barbara Konińska
Protokolant:	Marzena Makoś

po rozpoznaniu w dniu 19 sierpnia 2015 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

przeciwko Ł. B. (B.)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Zabrze

z dnia 13 lutego 2015 r., sygn. akt I C 1869/13

1) zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 o tyle, że opisaną czynność uznaje za bezskuteczną w stosunku do powódki w celu umożliwienia jej zaspokojenia opisanych wierzytelności z udziału P. B. wynoszącego 1/2 w prawach będących przedmiotem tej czynności;

2) oddala apelację w pozostałej części;

3) zasądza od pozwanego na rzecz powódki 1200 (tysiąc dwieście) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

SSO Barbara Konińska SSO Tomasz Tatarczyk SSO Krystyna Hadryś

Sygn. akt III Ca 801/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 13 lutego 2015 roku Sąd Rejonowy w Zabrze uznał za bezskuteczną w stosunku do powódki umowę sprzedaży nieruchomości lokalowej, zawartą 29 kwietnia 2009 roku, na mocy której pozwany kupił od P. i A., małżonków B. lokal mieszkalny oznaczony numerem (...), położony w Z. przy ulicy (...) wraz z udziałem w

nieruchomości wspólnej, w celu umożliwienia powódce zaspokojenia wierzytelności przysługujących jej wobec P. B. a wynikających z nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Gliwicach z dnia 21 grudnia 2010 roku, wydanego w sprawie VII GNc 4429/10 w kwocie 79 672,32 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu, pomniejszonej o wyegzekwowaną w toku postępowania egzekucyjnego kwotę 9586,68 zł oraz z nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 7 maja 2012 roku wydanego w sprawie X GNc 189/12 w kwocie 131.436,06 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu, zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 3917 zł z tytułu kosztów procesu. Sąd ustalił, że w dniu 28 maja 2007 roku powódka zawarła z P. B. umowę najmu lokalu użytkowego o powierzchni 205,57 m², położonego w centrum handlowo-usługowym (...) w G.. W dniu 19 marca 2008 roku A. i P. małżonkowie B. nabyli prawo własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego przy ulicy (...) w Z.. Zawierając umowę w formie aktu notarialnego wartość rynkową nieruchomości określi na kwotę 141.750 zł. W dniu 29 kwietnia 2009 roku P. i A. B. sprzedali Ł. B. prawo własności tego lokalu mieszkalnego za cenę 30.000 zł. W dacie zawarcia umowy sprzedaży lokalu P. B. zalegał wobec powódki z zapłatą faktury nr (...) na kwotę 6.685,61 zł, wymagalnej w dniu 10 kwietnia 2009 roku, z zapłatą faktury nr (...) na kwotę 9964,53 zł, wymagalnej w dniu 10 kwietnia 2009 roku oraz z zapłatą dwóch not odsetkowych na kwoty 45,48 zł 128,09 zł. Należności z tytułu czynszu, których wymagalność przypadała od sierpnia 2009 roku P. B. nie uregulował. Z tego tytułu został wydany przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w dniu 21 grudnia 2010 roku nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, któremu postanowieniem z 7 marca 2011 roku nadano klauzulę wykonalności. Orzeczeniem tym nakazano P. B. aby zapłacił powódce kwotę 79.672,32 zł z odsetkami i kosztami procesu. Nakazem zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym w dniu 7 maja 2012 roku Sąd Okręgowy w Gliwicach nakazał P. B. aby zapłacił powódce kwotę 131.436,06 zł z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu. W dniu 29 czerwca 2012 roku nakazowi temu nadano klauzulę wykonalności. Postanowieniem z 6 czerwca 2012 roku komornik umorzył postępowanie egzekucyjne prowadzone z wniosku powódki przeciwko P. B. z uwagi na częściową bezskuteczność egzekucji. Postępowanie to prowadzone było na podstawie tytułu wykonawczego opartego o nakaz zapłaty z 21 grudnia 2010 roku. W toku postępowania wyegzekwowano na rzecz powódki kwotę 9586,68 zł. Postępowanie egzekucyjne prowadzone w oparciu o nakaz zapłaty z dnia 7 maja 2012 roku zostało umorzone postanowieniem z 26 listopada 2012 roku z uwagi na całkowitą bezskuteczność egzekucji. W 2008 roku P. B. osiągnął zysk z tytułu prowadzonej działalności w kwocie 337.478,90 zł. W latach 2008-2009 posiadał pozytywne opinie (...) Funduszu (...). Na dzień 2 czerwca 2009 roku nie zalegał w opłacaniu składek ZUS. Decyzję Prezydenta Miasta Z. z 17 kwietnia 2012 roku P. B. został wymeldowany z pobytu stałego przy ulicy (...) w Z.. Relacje pozwanego z P. B. były chłodne. Pozwany nie był biologicznym synem P. B., ten zezwolił jednak aby przyjął pozwany jego nazwisko. Pozwany nie interesował się sytuacją majątkową ojczyma, widywał go rzadko. Spotkali się w 2009 roku w związku z transakcją sprzedaży mieszkania. Przywołał Sąd regulację art. 527 i 530 k.c. wskazując je jako podstawę prawną rozstrzygnięcia. Ponieważ z ustaleń faktycznych wynikało, że wymagalne względem P. B. w dacie zawarcia umowy sprzedaży wierzytelności zostały w znacznej części zaspokojone, z wyjątkiem należności z tytułu not odsetkowych na kwotę 173,57 zł, a wierzytelności objęte nakazami zapłaty załączonymi do pozwu stały się wymagalne po dacie zawarcia zaskarżonej czynności, aczkolwiek obejmowały również istniejącą w dacie zawarcia umowy sprzedaży lokalu wierzytelność odsetkową na kwotę 173,57 zł, badał Sąd spełnienie przesłanek określonych w art. 530 k.c. Z uwagi na to, że wierzytelności objęte nakazami zapłaty, poza wierzytelnością odsetkową, miały charakter wierzytelności przyszłych podkreślił Sąd, że warunkiem uwzględnienia skargi pauliańskiej było wykazanie przez powódkę, że dłużnik dokonując zaskarżonej czynności działał w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. W art. 530 k.c. ustawodawca zastrzył wymagania co do subiektywnej przesłanki skargi pauliańskiej, jaką jest świadomość dłużnika dokonującego czynności prawnej krzywdzącej wierzycieli. Nie jest wystarczające by dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli, wymagane jest aby miał zamiar pokrzywdzenia a więc działał w tym kierunku świadomie i celowo. Podzielił jednakże Sąd pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2008 roku, zgodnie z którym zamiar pokrzywdzenia wymagany przez art. 530 k.c. nie powinien podlegać zawężającej wykładni, gdyż czyniłoby to iluzoryczną ochronę przyszłych wierzycieli a świadomość możliwego pokrzywdzenia jest również wystarczająca do przyjęcia zamiaru pokrzywdzenia, bowiem działanie ludzkie obejmuje w zasadzie nie tylko następstwa zamierzone ale i te których jakkolwiek nie chce się wywołać to przewiduje się jako możliwe a zarazem objęte wolą. Z tego względu zamiar pokrzywdzenia należy przyjąć także u tego, kto w chwili dokonywania czynności liczył się z tym, że w związku z jego działalnością może mieć wierzycieli i że czynność jego może być połączona z ich krzywdą.

W ocenie Sądu, przesłanka działania dłużnika z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli została spełniona. P. B. miał świadomość ciężących na nim wobec powódki zobowiązań, które regulował z opóźnieniem. Posiadał wiedzę co do tego, że wiąże go z powódką umowa najmu stanowiąca podstawę do uiszczania na jej rzecz co miesiąc czynszu w kwocie kilkudziesięciu tysięcy złotych. Jednocześnie na zamiar działania w celu pokrzywdzenia wierzycieli ewidentnie wskazywała okoliczność, że nieruchomości o wartości określonej rok wcześniej na 141.750 zł pozwany nabył za 30 000 zł. Okoliczność, że wobec niektórych kontrahentów P. B. w latach 2008, 2009 realizował swoje zobowiązania nie sprzeciwiała się, według Sądu, przyjęciu że działał on z zamiarem pokrzywdzenia powódki. Przepis art. 530 k.c. stanowi, jak podniósł Sąd, że jeżeli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową odpłatnie wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną tylko wtedy, gdy osoba trzecia o zamiarze dłużnika wiedziała. Uznał jednak Sąd, że kupno dużego lokalu mieszkalnego od dawna zamieszkałego i wyposażonego za kwotę 30 000 zł nie stanowiło odpłatnego nabycia a to z uwagi na brak ekwiwalentności świadczeń. W rezultacie powódka nie miała obowiązku wykazać, że pozwany o zamiarze pokrzywdzenia przez P. B. przyszłych wierzycieli wiedział. Podzielił Sąd w tym zakresie stanowisko, zgodnie z którym o odpłatności lub nieodpłatności czynności prawnej decydują względy o charakterze gospodarczym. Za czynność nieodpłatną można w takiej sytuacji uznać sprzedaż prawa za symboliczną złotówkę a za czynność odpłatną darowiznę obciążoną poleceniem. Stwierdził, że pojęcie odpłatności użyte w art. 530 k.c. należy rozumieć jako pełny ekwiwalent korzyści majątkowej. Stwierdził dalej Sąd, że spełniona została również przesłanka skargi pauliańskiej w postaci pokrzywdzenia wierzycieli. Przywołał regulację art. 528 § 2 k.c., w świetle której czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Stan niewypłacalności to taki stan majątkowy dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzyciela. Pokrzywdzenie powstaje na skutek takiego stanu majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzycieli. Powódka załączając do pozwu postanowienia w przedmiocie umorzenia egzekucji wobec ich bezskuteczności wykazała przesłankę niewypłacalności dłużnika a tym samym fakt swojego pokrzywdzenia. Wskazał Sąd, że pokrzywdzenie wierzycieli należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią lecz według chwili jej zaskarżenia. Wykazała powódka fakt istnienia wierzytelności. W rezultacie skargę pauliańską Sąd uwzględnił. O kosztach procesu rozstrzygnął po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

W apelacji pozwany zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu odpowiedzialności za zobowiązania dłużnika P. B. jego żony A. B., co skutkowało uznaniem przez sąd za bezskuteczną w stosunku do powódki całej umowy sprzedaży nieruchomości, czyli również w zakresie udziału A. B. niebędącej dłużnikiem powódki, w efekcie naruszenie art. 527 § 1 k.c., naruszenie art. 207 § 6 k.c. polegające na uwzględnieniu przez sąd spóźnionych twierdzeń powódki i dowodów na okoliczność wykazania, iż noty odsetkowe dołączone do pozwu stanowią dokumenty pochodzące od powódki i na okoliczność, że noty te w ogóle stanowią inne dowody niż dokument prywatny, co rzutowało na podstawę prawną rozstrzygnięcia, naruszenia art. 530 w związku z art. 527 k.c. oraz naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny dowodów oraz błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że dłużnik w dacie dokonywania czynności działał z zamiarem pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli oraz że dokonana czynność prawna była czynnością o charakterze nieodpłatnym, co z kolei skutkowało przyjęciem działania pozwanego ze świadomością pokrzywdzenia powódki, naruszenie art. 530 w związku z art. 527 § 2 k.c., błąd w ustaleniach faktycznych oraz naruszenie art. 233 k.p.c. przez dokonanie dowolnej a nie swobodnej oceny materiału dowodowego i nieuzasadnione przyjęcie, że dłużnik w związku z dokonaną czynnością prawną stał się niewypłacalny, a w konsekwencji czynność została dokonana z pokrzywdzeniem powódki, naruszenie art. 5 k.c. polegające na przyjęciu, iż powódka ma interes prawny w korzystaniu ze skargi paulińskiej, pomimo niedochowania należytej staranności w zakresie zabezpieczenia wierzytelności przyszłej. W oparciu o te zarzuty skarżący domagał się zmiany wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenia od powódki kosztów procesu, ewentualnie uchylenia wyroku i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, zasądzenia kosztów postępowania odwoławczego.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje :

Ustalenia faktyczne dokonane w sprawie przez Sąd Rejonowy są prawidłowe, znajdują oparcie w zebranych dowodach, należało je podzielić przyjmując za własne, poza ustaleniem co do nieuregulowania przez P. B. należności z tytułu czynszu wymagalnych już od sierpnia 2009 roku. Z treści nakazu zapłaty wydanego w Sądzie Rejonowym w Gliwicach w dniu 21 grudnia 2010 roku w sprawie VII GNc 4429/10 wynika, że najdalej wymagalne należności czynszowe obciążające P. B., których ochrony powódka dochodziła, przypadały na kwiecień 2010 roku. W tym zakresie ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego podlegały zmianie. W pozostałym zakresie zgromadzone dowody poddał ten Sąd ocenie, która, wbrew zarzutom apelacji, nie wykracza poza ramy zakreślone art. 233 § 1 k.p.c.

Nie naruszył Sąd Rejonowy art. 207 § 6 k.p.c. W odpowiedzi na zarzut pozwanego co do niewykazania, że w chwili zawarcia umowy sprzedaży prawa do lokalu P. B. posiadał względem powódki zadłużenie z tytułu odsetek uzupełniła powódka swoje twierdzenia w tym przedmiocie i zawnioskowała dowód z dokumentów w celu wykazania swojego następstwa prawnego po wystawcy not odsetkowych. Pismo zawierające uzupełnione twierdzenia i wnioski dowodowe dotyczące wystawcy not złożyła powódka po upływie przepisanej terminu, jednakże uwzględnienie spóźnionych w tym przedmiocie twierdzeń i dowodów nie spowodowało zwłoki w rozpoznaniu sprawy. Stosownie przeto do treści powołanego przepisu Sąd Rejonowy nie był zobligowany do pominięcia spóźnionych twierdzeń i dowodów.

Należność z tytułu odsetek, których dotyczyły kwestionowane przez skarżącego noty, objęta została nakazem zapłaty wydanym przez Sąd Rejonowy w Gliwicach w dniu 21 grudnia 2010 roku w sprawie VII GNc 4429/10, zobowiązującym P. B. do zapłaty powódce kwoty 79.672,32 zł wraz z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu. Nakaz ten jest prawomocny i stanowi niezbitą dowód istnienia zobowiązania P. B. względem powódki z tytułu not odsetkowych, załączonych do skargi paulińskiej.

Istniejąca w chwili sprzedaży prawa do lokalu należność powódki z tytułu odsetek wynosiła 173,57 zł. Poza tym, jak ustalił Sąd Rejonowy, P. B. zalegał wówczas wobec powódki z zapłatą należności z dwóch faktur na sumę 16.650,14 zł. Przed zaskarżeniem czynności należności z tych faktur zostały uregulowane.

Niezasadnie zarzuca pozwany obrazę prawa materialnego – art. 530 w związku z art. 527 k.c.

Kodeks cywilny ochroną paulińską zasadniczo obejmuje wierzytelności istniejące w chwili dokonywania przez dłużnika czynności prawnej krzywdzącej wierzycieli. W art. 530 dopuszcza jednak możliwość zaskarżenia przez wierzyciela czynności prawnej dłużnika dokonanej przed powstaniem jego wierzytelności ale zaostroża wymagania co do subiektywnej przesłanki skargi paulińskiej, jaką jest stan świadomości dłużnika dokonującego czynności prawnej ze szkodą dla wierzycieli. Według art. 530 k.c. konieczną bowiem przesłanką zaskarżenia przez wierzyciela czynności prawnej dłużnika dokonanej przed powstaniem jego wierzytelności jest działanie dłużnika przy dokonywaniu czynności w zamiarze pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli. Nie jest więc wystarczające, by dłużnik miał świadomość pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli lecz ochrona paulińska zależy od tego, czy dłużnik działał w zamiarze pokrzywdzenia, a więc czy działał w tym kierunku świadomie i celowo.

P. B. w chwili dokonywania czynności wiązała z powódką umowa najmu nakładająca na niego obowiązek uiszczania wysokiego czynszu i opłat dodatkowych. Umowa zawarta została na okres 5 lat, przewidywała na wypadek rozwiązania najmu z przyczyn leżących po stronie najemcy obciążenie go karą umowną w wysokości czynszu należnego za okres, w którym miała obowiązywać. W najętym od powódki lokalu P. B. prowadził działalność handlową.

Jak trafnie wskazał Sąd Rejonowy, zamiar pokrzywdzenia należy przyjąć także u tego, kto w chwili dokonywania czynności liczył się z tym, że w związku ze swoją działalnością może mieć wierzycieli i że czynność może być połączona z ich krzywdą.

Dla skuteczności skargi paulińskiej nie jest konieczne, by zamiar pokrzywdzenia skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi.

P. B. przed zawarciem z pozwanym umowy sprzedaży nawiązał stosunek zobowiązaniowy z powódką, a w związku z działalnością handlową prowadzoną w oddanym mu przez powódkę do używania lokalu pozostawał w relacjach

gospodarczych z innymi podmiotami. Prowadzona przez niego w lokalu powódki działalność niewątpliwie obciążona była wysokim ryzykiem. Przyjął na siebie w umowie z powódką P. B. obowiązek regulowania wysokiego czynszu i opłat dodatkowych oraz poddał się karze umownej na wypadek rozwiązania najmu z przyczyn leżących po jego stronie.

Świadomy zobowiązań wynikających z umowy najmu i umów zawieranych z partnerami handlowymi P. B. zbył na rzecz pozwanego prawo do lokalu mieszkalnego, które, na co wskazują ustalenia komornika, stanowiło jedyny istotny składnik jego majątku. Postępowania egzekucyjne prowadzone w oparciu o nakazy zapłaty objęte zaskarżonym wyrokiem uległy umorzeniu z uwagi na bezskuteczność egzekucji. Nie ustalił komornik składników majątku P. B., do których mogłaby być skierowana egzekucja, rezultatu nie dało postępowanie w sprawie o wyjawienie majątku. Roszczenia stwierdzone nakazami zapłaty pozostają niezaspokojone.

Zasadnie przyjął Sąd Rejonowy, że działając P. B. w zamiarze pokrzywdzenia wierzycieli skoro posiadając zobowiązania względem powódki wynikające z umowy najmu dokonał sprzedaży prawa do lokalu za cenę nieodpowiadającą jego wartości, wydatnie uszczuplił przez to swoje aktywa, wiedział przy tym, że w przyszłości wymagalne staną się kolejne wierzytelności powódki a nadto że zaciągać będzie dalsze zobowiązania w związku z prowadzoną działalnością handlową, którym gwarancji zaspokojenia nie daje jego stan majątkowy.

Z drugiej strony, zebrane w sprawie dowody nie wskazały racjonalnych przyczyn dokonania przez P. B. zaskarżonej czynności. W drodze tej czynności przeniósł P. B. (wraz z żoną) prawo do lokalu na rzecz pasierba zawierając z nim umowę sprzedaży za cenę nieodpowiadającą wartości sprzedanego prawa, oznaczonej w umowie. Cenę tę pozwany miał pokryć z oszczędności, jakie powstały przez odkładanie alimentów świadczonych na jego rzecz przez ojca.

Zabezpieczenia wierzytelności przewidziane w umowie najmu, wbrew twierdzeniom apelacji, nie wyłączały udzielenia powódce ochrony prawnej na podstawie skargi pauliańskiej. Przeszkody w udzieleniu tej ochrony nie stanowiła norma art. 5 k.c.

Fakt ustanowienia zabezpieczeń nie sprzeciwiał się przyjęciu, że dokonując zaskarżonej czynności kontrahent powódki działał z zamiarem pokrzywdzenia wierzycieli.

Jak wynika z zeznań świadka, powódka pobierała należne jej środki z kaucji lub z gwarancji bankowych ale zabezpieczenia umowne nie pozwoliły na zaspokojenie roszczeń stwierdzonych nakazami zapłaty.

Niesłusznie dla obrony twierdzenia, że P. B. nie działał z zamiarem pokrzywdzenia powódki, wywodzi skarżący, iż powstanie wierzytelności powódki było niepewne w chwili zawarcia umowy sprzedaży, skoro przysługiwało jej prawo wypowiedzenia najmu i w ten sposób mogła zakończyć stosunek najmu nie doprowadzając do wygenerowania zadłużenia czynszowego. Zasadnie odwołała się w tym zakresie powódka do postanowień umowy najmu przewidujących karę umowną obciążającą P. B. w przypadku wypowiedzenia najmu z przyczyn leżących po jego stronie. W świetle tych postanowień umowy od zachowania powódki zależał tytuł powstania dalszych wierzytelności P. B. a nie ich powstanie.

Bezskuteczność przeprowadzonej przeciwko P. B. egzekucji świadczy o jego niewypłacalności w rozumieniu art.527 k.c.

Z zestawienia art. 530 k.c. z art. 6 k.c. wynika, iż ciężar dowodu, że osoba trzecia odpłatnie uzyskała korzyść majątkową, spoczywa na osobie trzeciej.

Pozwany powołał się na fakt odpłatnego nabycia prawa do lokalu i wykazał, że umowa sprzedaży nakładała na niego obowiązek zapłacenia ceny.

Jak jednak trafnie wskazał Sąd Rejonowy, przez pojęcie „odpłatność”, użyte w art. 530 k.c., należy rozumieć w zasadzie pełny ekwiwalent korzyści majątkowej.

Według treści umowy sprzedaży, pozwany nabył za 30.000 zł prawo do lokalu, którego wartość rynkowa wynosiła w chwili sprzedaży 115.400 zł. W zawartej nieco ponad rok wcześniej umowie ustanowienia i przeniesienia odrębnej własności lokalu wartość rynkowa tego samego prawa oznaczona została przez kontrahentów na 141.750 zł.

W świetle postanowień obu umów jest niewątpliwe, że pozwany nabył prawo do lokalu za cenę nieadekwatną do jego wartości.

Znaczna różnica wartości nabytego prawa i ceny oznaczonej w umowie uzasadniała przyjęcie, że korzyść majątkową uzyskał pozwany nieodpłatnie. W rezultacie udzielenie powódce ochrony paulińskiej nie zależało, w myśl art. 530 k.c., od ustalenia, czy pozwany o zamiarze zbywcy pokrzywdzenia przyszłych wierzycieli wiedział.

Jest poza sporem, że prawo do lokalu będące przedmiotem zaskarżonej czynności wchodziło w skład majątku wspólnego P. i A. małżonków B., jak również, że związek małżeński P. i A. B. został rozwiązany przez rozwód wyrokiem z 14 marca 2011 roku. Nie zachodziły podstawy do przyjęcia, że A. B. wyraziła zgodę na zaciągnięcie przez męża zobowiązań względem powódki.

Niezasadnie kwestionuje skarżący prawo powódki do skorzystania z instytucji skargi paulińskiej w sytuacji, gdy przedmiot objęty zaskarżoną czynnością wchodził w skład majątku wspólnego P. B. i A. B., która nie była dłużnikiem powódki.

Wierzyciel, którego dłużnikiem jest jeden z małżonków, może żądać na podstawie art. 527 § 1 k.c. uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej przez obojga małżonków i dotyczącej ich majątku wspólnego, także wówczas, gdy małżonek dłużnika nie wyraził zgody na zaciągnięcie zobowiązania (por. uchwała SN z 12.05.2011 roku, III CZP 15/11).

W uchwale tej Sąd Najwyższy opowiedział się za dopuszczalnością zaskarżenia przez wierzyciela po nowelizacji art. 41 § 1 k.r. i op. czynności prawnej dokonanej przez oboje małżonków na rzecz osoby trzeciej, gdy jej przedmiot wchodził do ich majątku wspólnego i nastąpiły wszystkie przesłanki skargi. Przywołał w tym zakresie ochronny cel skargi paulińskiej, stwierdzając, że przyjęte rozwiązania w zakresie ukształtowania odpowiedzialności małżonka za długi innego małżonka, nie mogą eliminować lub ograniczać możliwości posługiwania się skargą paulińską wobec rozporządzeń obejmujących składniki majątku wspólnego, dokonywanych przez małżonków. W przeciwnym razie doszłoby do znacznego osłabienia zasadniczych funkcji ochronnych tego środka prawnego przysługującego wierzycielom i związanego z każdą wierzycielnością.

Udział małżonka niebędącego dłużnikiem wierzyciela w czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli jest wystarczającą okolicznością przemawiającą za możliwością uznania całej czynności za bezskuteczną wobec wierzyciela, a nie tylko za zakwestionowaniem jej skuteczności wobec zadłużonego małżonka.

Względem na ochronę małżonka niebędącego dłużnikiem nakazuje natomiast przyjąć, że egzekucja nie może być skierowana do całego przedmiotu, który wskutek zaskarżonej czynności wyszedł z majątku dłużnika i jego małżonki i należy do osoby trzeciej.

Ponieważ wspólność majątkowa P. i A. B. już nie istnieje, a do składników tego majątku mają zastosowanie przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, udział dłużnika w tym majątku określa możliwy zakres zaspokojenia wierzyciela z przedmiotu czynności prawnej uznanej za bezskuteczną.

Strony nie dowodziły w sprawie, że udziały małżonków B. w majątku wspólnym były inne niż wynika z zasady, jaką statuje art. 43 § 1 k.r. i op. Według tego przepisu, oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym.

Zakres ochrony paulińskiej udzielonej powódce wyznacza przeto wynoszący 1/2 udział P. B. w prawach będących przedmiotem zaskarżonej czynności.

W tym zakresie wyrok Sądu Rejonowego podlegał więc zmianie przez wyrzeczenie, że uznanie czynności za bezskuteczną umożliwić ma powódce zaspokojenie wierzytelności z udziału P. B. w zbytych pozwanemu prawach.

W części pozostałej apelację jako bezzasadną należało oddalić.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 i 385 k.p.c., o kosztach postępowania odwoławczego – po myśli art. 100 k.p.c., nieznaczny zakres uwzględnienia apelacji przemawiał za obciążeniem pozwanego obowiązkiem zwrotu powódce w całości kosztów, które objęły wynagrodzenie adwokata za zastępstwo prawne.

SSO Barbara Konińska SSO Tomasz Tatarczyk SSO Krystyna Hadryś